

КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ НАУК

Методологічні засади сучасного філософського знання: школи, напрями, персоналії

Освітній ступінь	Третій освітньо-творчий
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-творча програма	025 Музичне мистецтво
Ступінь вищої освіти	Доктор мистецтва

Курс	1
Семестр	1-2

Статус	Обов'язкова дисципліна
--------	------------------------

ECTS	4
Годин	120
Лекції	34
Семінари	26
Самостійна робота	60

Семестровий контроль	Екзамен
----------------------	---------

Інформація про викладача

ПІБ	Бровко Микола Миколайович доктор філософських наук, професор
Профіль викладача	https://scholar.google.com/citations?hl=en&user=eDnYaDcAAAAJ&view_op=list_works&sortby=title
e-mail	brovko-mm@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Предмет «Методологічні засади сучасного філософського знання: школи, напрями, персоналії», є необхідною теоретичною дисципліною професійної підготовки аспірантів, особливо в час, коли після захисту наукової роботи присвоюється звання доктора мистецтва з конкретної галузі науки. Програму укладено відповідно до завдань, які висуваються сучасним етапом розвитку вищої мистецької освіти в Україні.

Мета курсу: метою вивчення філософії є формування філософської культури, світоглядної і громадянської позиції аспірантів, їх мисленнєвої суверенності, сприйнятливості до нового етосу людини і соціуму, змістом життєдіяльності котрих є смислотворчість і діалог, та здатності до власної самореалізації в такому контексті.

Навчальний курс іманентно утримує також постійну увагу до процесу формування ментальних структур мовленнєвої діяльності, особливостей розвитку національного духу його соціокультурній історії, проблем національної та культурної ідентичності, соціальних програм в галузі культури.

Основні **з а в д а н н я** курсу «Методологічні засади сучасного філософського знання: школи, напрями, персоналії»:

- формувати широкий науково-теоретичний світогляд;
- сприяти розвитку і удосконалення філософської культури мислення;

- аналіз філософських шкіл, напрямів, концепцій конкретних філософів у контексті історико-культурологічного процесу як об'єкту наукового пізнання;
- ознайомлення з теоретико-методологічними підходами до концептуалізації філософських проблем сучасності;
- вивчення понятійно-категоріального апарату дисципліни;
- виявлення концептуальних принципів розробки теоретичних основ розвитку історико-філософського процесу;
- осмислення характерних особливостей розвитку філософського осмислення теорії і практики розвитку сучасної науки і культури;
- підготувати аспірантів до науково-дослідної праці в галузі філософських проблем, що мають вихід на проблеми розвитку мистецтва;
- сприяти засвоєнню необхідних знань із суміжних дисциплін – естетики, етики, релігієзнавства, логіки, мистецтвознавства;

Відповідно до навчального плану, предмет «Методологічні засади сучасного філософського знання: школи, напрями, персоналії» вивчається протягом першого і другого семестру аспірантами першого року навчання. Для повного засвоєння предмету, крім, власне, філософських дисциплін необхідно залучення ще й знань із історії, психології, літератури, живопису, театральної справи, бібліографії тощо.

У підготовці програми було використано:

- відповідну фахову літературу;
- власні джерелознавчі розробки.

Виходячи з того, що курс «Методологічні засади сучасного філософського знання: школи, напрями, персоналії» систематично наповнюється новими науковими розробками, публікаціями монографій, статей, науково-методичними розробками, програма цього курсу потребує постійного оновлення із залученням найновіших досліджень.

Програмою передбачено 120 академічних годин, завершується курс екзаменом.

Отримані аспірантами теоретичні знання з дисципліни «Методологічні засади сучасного філософського знання: школи, напрями, персоналії» необхідно застосувати у практичній роботі на індивідуальних заняттях з фаху, який є важливою складовою частиною загального підготовки аспірантів НМАУ ім. П. І. Чайковського. Викладання навчального курсу з філософії передбачає і певну стратегію щодо освоєння аспірантами необхідного кола теоретичних знань.

Основні форми роботи:

1. Важливою формою роботи є лекція, під час якої аспірантам у проблемному форматі даються фундаментальні, принципово важливі положення відповідних філософських напрямів, шкіл, персоналії. Така форма подачі конкретного філософського матеріалу сприяє розвитку навиків філософського мислення, формуванню філософської культури, що є базою для дослідницько-пошукових дій аспірантами, кожен з яких працює над власною науковою тематикою. Оскільки в сучасній науці здобувач після захисту наукового обґрунтування отримує звання доктора мистецтв в конкретній галузі знань, то навички теоретичного мислення так потрібні у будь-якій сфері сучасного знання неможливо сформулювати поза сферою філософії.

2. Не менш важливою формою роботи при вивченні філософії є семінарські заняття. Під час семінарських занять аспіранти мають реальну можливість розвивати свої теоретичні знання, удосконалювати основи глибинного філософського мислення, котре є вкрай необхідною передумовою власного наукового пошуку, дослідження конкретно-мистецтвознавчих проблем.

В результаті вивчення дисципліни аспірант **повинен знати:**

- основні принципи філософського світовідношення, специфіку філософської запитальності, природу полемічності філософських систем між собою, прикметність сучасних типів філософського дискурсу;
- концептуальний характер засадничих способів буттєвості людини (суспільство, практика, комунікація., виробництво тощо);

- історичні типи світовідношення людини та соціокультурні передумови їх принципових трансформацій;
- основні тенденції руху національної свідомості і культури в контексті загальноцивілізаційного поступу;
- ключові стратегії розв'язання основних соціокультурних колізій сучасності;
- стратегію формування нового типу суб'єктивності, природу духовних імперативів життєдіяльності сучасника та характер розгортання сучасної соціальної стратегії.

Повинен вміти:

- розрізняти в тій чи іншій системі філософського знання його загальноцивілізаційні, національні та екзистенціальні виміри, застосовувати зазначене розрізнення в справі формування власного відношення до гуманітарної культури людства в цілому;
- вміти орієнтуватись в особливостях різних форм освоєння світу (наукова, філософська, етична, релігійна, художня тощо);
- вміти обґрунтовувати свою світоглядну позицію, ієрархію своїх життєвих цілей та ідеалів з опертям на культурні досягнення людства;
- вміти здійснювати рефлексію над власним життєвим досвідом, професійним та гуманітарним знанням, феноменами духовного життя суспільства;
- вміти в системі суспільної комунікації реалізовувати гуманістичний зміст вироблених людством духовних відношень – моральних, правових, естетичних тощо;
- вміти використовувати інтелектуальний потенціал філософії для розбудови власного духовного світу та професійного становлення;
- вміти толерантно ставитись до інших світоглядних позицій і образів життя.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Google meet, Zoom.

Перелік тем

- Тема 1.** Предмет філософії, основні функції, соціальне значення
- Тема 2.** Формування методологічних засад філософського знання в країнах Стародавнього Сходу. Семінар. Рух, простір і час – атрибути матерії
- Тема 3.** Місце та роль античної філософської методології в історії світової філософії від відмови до ствердження права на почуття
- Тема 4.** Методологічні засади філософського знання Середньовіччя
- Тема 5.** Методологічні засади філософського знання епохи Відродження. Семінар. Філософія пізнання
- Тема 6.** Методологічні засади філософського знання Нового Часу
- Тема 7.** Проблеми методології у Німецькій класичній філософії
- Тема 8.** Проблеми методології у Некласичній філософії кінця XIX ст. – XX ст. - XXI ст.
- Тема 9.** Філософська думка в Україні. Семінар. Філософська думка в Україні
- Тема 10.** Методологічні виміри філософської онтології: буття як філософська категорія
- Тема 11.** Логіко-методологічні інтерпретації руху, простору і часу – як атрибутів матерії
Семінар: Атрибути матерії – рух, простір, час
- Тема 12.** Діалектика як вчення про розвиток. Історичні форми діалектики. Семінар. Вчення про розвиток. Форми діалектики
- Тема 13.** Логіко-методологічні виміри філософії свідомості. Семінар. Виміри сучасності
- Тема 14.** Методологічні проблеми філософії пізнання. Семінар. Філософія пізнання

Тема 15. Філософська методологія у вченні про суспільство. Семінар. Вчення про суспільство.

Тема 16. Філософсько-методологічні аспекти взаємодії суспільства і природи

Тема 17. Діалектика матеріального та духовного життя суспільства. Діалектика матеріального та духовного життя суспільства

Тема 18. Поліметодологія в осягненні соціальної структури суспільства. Суб'єкти суспільного розвитку

Тема 19. Рушійні сили та суб'єкти суспільного розвитку. Семінар. Рушійні сили та суб'єкти суспільного розвитку

Тема 20. Філософсько-методологічні виміри духовної сфери життя суспільства. Семінар. Духовна сфера життя суспільства

Тема 21. Філософська методологія в осмисленні політичної сфери життя суспільства

Тема 22. Методологічні проблеми філософської антропології: феномен людини та її сутнісних сил

Тема 23. Поліметодологія в інтерпретації аксіологічних проблем людини та суспільства
Семінар. Аксіологічні проблеми людини та суспільства

Тема 24. Філософська методологія в осмисленні сучасних глобалізаційних процесів та формування всесвітнього співтовариства

Тема 25. Логіко-методологічні проблеми сенсу історії та її рушійних сил. Семінар. Проблема сенсу історії та її рушійних сил

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, есе, презентація

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Facebook.

Система оцінювання

Для складання екзамену аспірант обов'язково має відвідувати лекційні і семінарські заняття. Розподіл балів здійснюється за 100 бальною шкалою, який складається з відвіданих лекційних і семінарських занять. Розподіл балів обчислюється:

- відвідання лекційного заняття – 1 бал
- робота на семінарському занятті – 2 бала
- підготовка доповіді на семінарському занятті – 7 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	для екзамену
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань аспірантів

- 90–100–A– відмінно** вичерпна і розгорнута відповідь на питання колоквіуму з аналізом сучасних літературних джерел, посиланням на інноваційні технології, досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація високого рівня виконання практичних завдань.
- 82–89–B– добре** ґрунтовна відповідь на питання колоквіуму з аналізом літературних джерел, творчого доробку провідних митців. Демонстрація якісного рівня виконання практичних завдань.
- 74–81–C– добре** повна відповідь на питання колоквіуму з посиланням на літературні джерела, творчий доробок провідних митців. Демонстрація достатнього рівня виконання практичних завдань.
- 64–73–D– задовільно** відповідь на питання колоквіуму в необхідному обсязі без посилань на літературні джерела, творчий доробок митців, окремі неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.
- 60–63–E– задовільно** відповідь на питання колоквіуму в мінімально допустимому обсязі, значні неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.

35–59–FX– незадовільно

(з можливістю повторного складання)

відповідь на питання колоквиуму в недостатньому обсязі, грубі помилки, неспроможність їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація низького рівня виконання практичних завдань.

0–34–F– незадовільно

(з обов'язковим повторним

вивченням дисципліни)

відповідь на питання колоквиуму на рівні елементарного розпізнання, неможливість відтворення навчального матеріалу на репродуктивному рівні. Неспроможність виконання практичних завдань.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	20
2.	Реферат за обраною тематикою	10
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	10
4.	Відвідування лекцій	10
	....	...
	Підсумкова контрольна робота	...
5.	Екзамен	50
	Всього	100

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для здобувачів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь аспірантів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеенко І.В. Національні держави в умовах глобалізації світу (політичні і правові аспекти). – К., 2006
2. Андрос Є.І. Інтелект у структурі людського буття. – К., 2010
3. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – К., 1996
4. Андрущенко Т.І. Проблема естетичного в культурі. – К., 2011
5. Бабушка Л.Д. Фестивалізація як комунікативний апропріатор глобалізаційних інтересів у культуротворчому просторі. – Ніжин, 2020
6. Безклубенко С. Етнокультурологія. – К., 2002
7. Біблер В.С. Культура. Діалог культур. – К., 2018
8. Богуцький Ю. Саморганізація культури: онтологія, динаміка, перспективи. – К., 2008
9. Бодріяр Жан. Симулякри і симуляція. – К., 2004
10. Булатов М.О. та ін. Філософія ноосфери. К., 1995
11. Булатов М.О., Загороднюк М.О. та ін. Філософська антропологія в контексті сучасної епохи. – К., 2001
12. В.Г. Нестеренко Вступ до філософії. – К., 1995, стор. 7-20
13. Велесова книга. – К., 2004
14. Гарднер Говард. Множинні інтелекти. – К., 2004
15. Гатальська С.М. Філософія культури. – К., 2005
16. Головей В. Ю. Сакральне в мистецтві: проблеми образотворчої репрезентації. – ЛУЦЬК, 2012
17. Горак Г. Філософія. – К., 1997
18. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К., 1996
19. Горський В.С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі. – К., 1993
20. Гуманізм: сучасні інтерпретації та перспективи. – К., 2001
21. Гуменюк Т.К. Нова чуттєвість «*commenctmnt de siècle*» як феномен культури: світоглядні настанови й художньо-естетичні виміри/ Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі. – К. Вид-во Ліра, 2019.
22. Демчук Р. Українська ідентичність у модусі міфологеми. К., 2014
23. Дуйкін В.Р. Філософія людини П. Тейяра де Шардена. – Черкаси, 2004
24. Ентоні Сміт. Нації та націоналізм у глобальну епоху. – К., 2006
25. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. – К., 1993
26. Історія філософії України: Підручник. – К., 1994
27. Кітов М.Г. Руська національна філософія в контексті української історії та культури. – К., 2008
28. Колізії антропологічного розуму. – К., 2002
29. Кониський Г. Філософські твори: У 2-х т. – К., 1990
30. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. – К., 2003
31. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. – К., 2008
32. Кримський С.Б. Про софійність, правду, смисли людського буття. – К., 2010
33. Крістева Юлія. Полілог. – К., 2004
34. Культура в сучасних трансформаційних процесах. Відп. ред. проф. Бровко М.М. - Ніжин, 2011
35. Кульчицький О.. Світовідчуження українця (зб. "Українська душа") – К., 1992, стор. 51-55
36. Кун Томас. Структура наукових революцій. – 2001
37. Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі. К., 2019
38. Личковах В. Філософія етнокультури. К., 2011.
39. Лукрецій Кар. Про природу речей. – К., 1988
40. Людина в лабіринті перспектив. – К., 2004
41. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблеми свободи. – К., 2005
42. Лютий Т. Розумність нерозумного. – К., 2007
43. Мазепа В.І. Культуроцентризм світогляду Івана Франка. – К., 2004
44. Марсель Г. *Homo viator*. – К., 1999
45. Маслікова І.І. У пошуках спільного блага: етичні колізії соціальних практик. Київ, 2018.
46. Мацько І.З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія. – К., 1990
47. Науковий світогляд на зламі століть. – К., 2006
48. Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні. – К., 1990. – С.18-241.
49. Новіков Б.В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму. – К., 2005

50. Опанасюк О. Інтенціональність у просторі культури: мистецтвознавчий, культурологічний та філософський аспекти. – К., 2018
51. Пауло Фрейро. Формування критичної свідомості. – К., 2003
52. Попович М.В. Григорій Сковорода: філософія свободи. – К., 2007
53. Попович М.В. ХХ Червоне століття. – К., 2005
54. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т.1,2. – К., 1994
55. Прокопович Ф. Філософські твори. Т.1. – К., 1979
56. П'ятницька-Позднякова І. Музичне мовлення в семіозисі художньої культури України. – Миколаїв, 2018
57. Русін Р. Художній образ: від класики до постмодерну. – К., 2015
58. Савчук І. Борис Лятошинський і польська культура: комунікації, колаборації, концепти. Ніжин, 2020.
59. Саракун Л.П. Культурна політика сучасної України. – Ніжин, 2016
60. Світоглядні імплікації науки. – К., 2004
61. Сібе Шаап. Нездатність забувати. Новий погляд Ніцше на питання про істину. – К., 2009
62. Сорос Дж. Утвердження демократії. – К., 1994
63. Спиркин А.Г. Философия. – М., 2004
64. Стоян С.П. Культурно-історичні метаморфози символізму в європейському образотворчому мистецтві. - К., 2014
65. Трипільська цивілізація у спадщині України. – К., 2003
66. Українська душа – К., 1993
67. Федь В. Культуротворче буття. – Слов'янськ, 2009
68. Феномен буття людини. – К., 1999
69. Філософія. Від. ред. проф. Надольний І.Ф. – К., 2008
70. Філософія відродження на Україні. – К., 1990
71. Філософія культури: основні поняття, напрями, персоналії. – К., 2020.
72. Франко І. Із секретів поетичної творчості. Зібрання творів у 50 томах. Т.31. Київ, 2022.
73. Хамітов Н. Самотність у людському бутті. Досвід мета антропології. – К., 2000
74. Холодинська С. Михайло Семенко: культуротворчі пошуки на теренах українського футуризму. – К., 2018
75. Чечель Н.П. Повертаючи стиль: філософсько-антропологічний дискурс української видовищної і драматичної культури від початків до ХУІІІ ст.. – К, Парапан, 2004.
76. Чижевський Д. Нариси історії філософії на Україні. – К., 1992. С.17-88.
77. Шкіль С. Наративний світ російського православ'я. Монографія. – К., 2016
78. Этнос і мораль у сучасному світі. – К., 2004
79. Ясперс К. Психологія світоглядів. – К., «Юніверс», 2009.
80. Ятченко В.Ф. Український шаманізм. – К., 2011